

Juridiska fakultetskansliet

Arbetsmarknadsdepartementet

Remiss: Slutbetänkandet Arbetslivskriminalitet – upplägg, verktyg och åtgärder, fortsatt arbete (SOU 2025:25)

Sammanfattning

Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet avger här ett remissvar över Delegationen mot arbetslivskriminalitets slutbetänkande (SOU 2025:25).

Fakultetsnämnden anser att det är bra och viktigt att stärka det rättsliga skyddet för personer med svag anknytning till den svenska arbetsmarknaden och tycker att förslaget om lön och annan ersättning för utlänningar med arbetstillstånd är bra. Mot bakgrund av det höjda försörjningskravet på utlänningar med arbetstillstånd, ifrågasätter dock fakultetsnämnden om förslagen träffar rätt målgrupp. Det höjda försörjningskravet medför att de utlänningar som är särskilda utsatta på svensk arbetsmarknad framför allt är utstationerade arbetstagare från andra EES-stater eller Schweiz samt papperslösa. Fakultetsnämnden framhåller att det finns skäl att införa åtgärder som är oberoende av vilket lands arbetstillstånd arbetstagaren har, och att alternativet med partiell allmängiltigförklaring av kollektivavtal för utstationerade arbetstagare kan vara mer effektivt än Delegationens nuvarande förslag. Vidare ifrågasätts om statsbidrag till arbetstagarorganisationer är förenligt med den svenska modellen, och det föreslås i stället att ekonomiska incitament kan riktas direkt till arbetstagaren för medlemskap i arbetstagarorganisation. Slutligen framhålls att det är möjligt att införa nationella begränsningar för utstationerade tredjelandsmedborgare, till exempel krav på uppehållstillstånd för längre utstationeringar, i enlighet med EU-domstolens praxis.

1. Förslaget om lön och annan ersättning för utlänningar med arbetstillstånd är bra

Fakultetsnämnden anser att förslaget om att införa en lag om lön eller annan ersättning för arbete av en utlänning med arbetstillstånd är motiverat. Det är rimligt att, som förslaget ger uttryck för, civilrättsligt förplikta arbetsgivaren att minst betala den lön som utlänningen enligt sitt arbetstillstånd ska vara förpliktad att betala. För att öka det internationella genomslaget för denna regel bör det förtydligas att lagen är avsedd att vara det som, i den internationella privaträtten, kallas för en ”internationellt tvingande regel”

som ska tillämpas oavsett vilket lands lag som har valts i det civilrättsliga anställningsavtalet.

2. Fakultetsnämnden ifrågasätter om förslagen träffar rätt mot bakgrund av att försörjningskravet för arbetstillstånd har höjts.

Fakultetsnämnden konstaterar att flera av Delegationens förslag tar sikte på utlänningar med arbetstillstånd i Sverige. Förutom denna grupp av utlänningar finns det även utlänningar som utstationeras från andra EES-stater eller från Schweiz samt utlänningar som är här utan tillstånd (s.k. papperslösa). Mot bakgrund av att försörjningskravet för att utlänningar ska få arbetstillstånd i Sverige kraftigt höjdes år 2023 anser fakultetsnämnden att det finns skäl att anta att utsatta arbetstagare i framtiden framför allt kommer att återfinnas bland de till Sverige utstationerade arbetstagarna samt bland papperslösa. Fakultetsnämnden noterar att denna rättsutveckling har skett efter att Delegationen påbörjade sitt arbete. Fakultetsnämnden menar ändå att det är sannolikt att det höjda försörjningskravet gör det mindre attraktivt att anställa utlänningar i låglöneyrken som är i riskzonen.

Förslaget om rätt till lön för arbetstagare med arbetstillstånd och statsbidrag till arbetstagarorganisationer för att bistå utlänningar som inte har rätt att vistas i Sverige är, som fakultetsnämnden ser det, problem som huvudsakligen har sin grund i att det finns brister i hur den svenska arbetsmarknadsmodellen fungerar i förhållande till utlänningar med svag anknytning till Sverige. Tredjelandsmedborgare kan dock lika gärna arbeta i Sverige på grund av ett arbetstillstånd i ett annat EES-land eller i Schweiz. Mot den bakgrunden anser fakultetsnämnden att det finns anledning att införa en helhetslösning som är oberoende av om en utlänning arbetar i Sverige med stöd av ett svenskt arbetstillstånd eller ett arbetstillstånd från en annan EU- eller EES-stat. Till skillnad från Delegationen, som förkastar alternativet med partiell allmängiltigförklaring av kollektivavtal för utstationerade arbetstagare (s. 265 ff), anser fakultetsnämnden att en sådan lösning skulle vara bra.

3. Stärker förslagen om statsbidrag till arbetstagarorganisationer den svenska modellen?

Fakultetsnämnden ifrågasätter om det bästa sättet för att skydda rättigheterna för tredjelandsmedborgare med arbetstillstånd i Sverige är att införa ett särskilt statsstöd för arbetstagarorganisationer som företräder dem. Enligt fakultetsnämndens uppfattning är det ett stort avsteg från den svenska partsmodellen som bygger på organisationer som i första hand tar tillvara sina egna medlemmars intressen. Enligt fakultetsnämnden vore det därför mer lämpligt att ge ekonomiska incitament till tredjelandsmedborgare med arbetstillstånd i Sverige att gå med i en svensk arbetstagarorganisation och på andra sätt integrera dem på den svenska arbetsmarknaden. Detta skulle till exempel kunna göras genom att avgiften till arbetstagarorganisationen görs avdragsgill.

4. Det går att uppställa hinder som försvårar kringgående av systemet med arbetstillstånd i utstationeringssituationer

Delegationen konstaterar i utredningen att arbetstagare som utsänds från tredje land har arbetsvillkor som oftast inte uppfyller svenska krav samt att de har en svag ställning och därför riskerar att utnyttjas på arbetsmarknaden (s. 294). Därefter konstaterar Delegationen att undantaget från kravet på arbetstillstånd i dessa fall har sin bakgrund i den fria rörligheten för tjänster på EU:s inre marknad (s. 295). Det är riktig att den fria

rörligheten kräver att tredjelandsmedborgare som fått arbetstillstånd i ett annat land får utstationeras inom unionen, men det är fel att, som Delegationen gör i sin utredning, dra slutsatsen att varje begränsning av tredjelandsmedborgares arbetstillstånd skulle vara i strid med EU-rätten (s. 295).

Av EU-domstolens avgörande *SN m.fl. mot Nederländerna*, C-540/22, EU:C:2024:530, förklarade EU-domstolen att det var tillåtet för Nederländerna att kräva nederländska uppehållstillstånd för ukrainska arbetstagare med slovakiska arbetstillstånd för utstationeringar som skulle pågå längre än tre månader. EU-domstolen slog visserligen fast att inte vilka skäl som helst kan motivera en sådan begränsning, men rättssäkerhet för de utstationerade arbetstagarna och nationella säkerhetsintressen ansågs utgöra sådana skäl som kunde legitimera nederländska uppehållstillstånd för tredjelandsmedborgare som var utstationerade från en annan EU-stat.

Mot den givna bakgrunden delar inte fakultetsnämnden Delegationens uppfattning om gällande rätt i frågan om möjligheten att begränsa utstationeringen av tredjelandsmedborgare med arbetstillstånd i en annan EES-stat. Fakultetsnämnden anser att det finns möjlighet att till exempel kräva uppehållstillstånd för utstationeringar som planeras vara längre än tre månader på samma sätt som Nederländerna hade gjort i det ovan nämnda rättsfallet. Ett sådant förslag skulle ge större kontroll över till Sverige utstationerade tredjelandsmedborgare.

Remissvaret har på fakultetsnämndens uppdrag beslutats av prodekanus, professor Pernilla Leviner. Yttrandet har beretts av docent Erik Sinander. Föredragande har varit utredare Karolina Alveryd. Yttrandet har expedierats av Juridiska fakultetskansliet.

Pernilla Leviner

Karolina Alveryd